

ת"פ 21768/11/10 - פרקליטות מחוז מרכז נגד עסאם חג'אג', סמיח אבו סלימאן, מאהר סמאדה, בלאל חג'אג', ירון צורני - בעניינו, יוסף בוטר - בעניינו

בית משפט השלום ברמלה

ת"פ 21768-11-10 פרקליטות מחוז מרכז נ' חג'אג' ואח'
בפני כב' השופטת רבקה גלט

בעניין:	פרקליטות מחוז מרכז
נגד	ע"י ב"כ עו"ד לוס
המאשימה	1. עסאם חג'אג' 2. סמיח אבו סלימאן 3. מאהר סמאדה 4. בלאל חג'אג' 5. ירון צורני - בעניינו 6. יוסף בוטר - בעניינו
הנאשמים	ע"י ב"כ עו"ד שפטל

נוכחים:

ב"כ המאשימה, עו"ד ינאי גורני

הנאשמים 5-6 בעצמם

ב"כ הנאשמים- אין התייצבות

[פרוטוקול הושמט]

הכרעת דין

בעניין הנאשמים 5 ו-6

החלטתי לזכות את הנאשמים מן העבירה.

האישום

1. כתב האישום המתוקן בשלישית מייחס לנאשמים 5 ו-6 (להלן: הנאשמים) עבירה של סחיטה באיומים, לפי סעיף 428 רישא לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

2. בתחילה, הואשמו הנאשמים ביחד עם ארבעה אחרים (הנאשמים 1-4), בעבירות של סחיטה באיומים, לפי סעיף 428 רישא, בצירוף סעיף 29 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק), וכן סחיטה בכוח, לפי סעיף 427 רישא לחוק. ואולם, בעניינם של הנאשמים 1-4 גובש הסדר טיעון עוד בטרם החלה שמיעת ההוכחות, ובגדרו תוקן כתב האישום בהמרת העבירה ל-איומים, לפי סעיף 192 לחוק, וכן סוכם על מרכיבי הענישה.

3. אלה העובדות המפורטות בכתב האישום:

א. הנאשם 5 הינו הבעלים של חב' "תנובת הערבה" הפועלת בתחום המסחר בפירות וירקות, והנאשמים 5 ו-6 הם בעלים משותפים בחב' "תנובת הירדן" הפועלת כנותן שירותי מטבע. שניהם העסיקו בשכר קבוע את הנאשמים האחרים, ובעיקר את עיסאם חג'אג (להלן: עיסאם, שהוא הנאשם 1 על פי כתב האישום), בידעם כי הנם "מקורבים ומזוהים" עם משפחת כראג'ה, ובידעם כי עובדה זו עלולה להטיל אימה על אנשים הקשורים עסקית עם שתי החברות ולהניעם לעמוד בהתחייבויות כלפי חברות אלו.

ב. החל משנת 2005 עבד עיסאם כאחראי על תחום הגבייה בשתי החברות ועבור עבודתו שילמו לו הנאשמים סך של ₪ 35,000 בחודש. הנאשמים 2,3,4 עבדו במהלך התקופה כפקידי גבייה שכירים והיו כפופים לעיסאם, והם כולם קרובי משפחה.

ג. מר סלוקי (להלן: המתלונן) שנקלע לקשיים כלכליים, נטל מספר הלוואות במזומן מידי "תנובת הירדן" ותמורתן מסר המחאות. בספט' 2010, הסתבר לנאשמים כי אחת ההמחאות שהופקדה, הוחזרה בשל היעדר כיסוי. עיסאם התקשר אל המתלונן ודרש כי ישיב את מלוא החוב שנצבר, אך זה לא יכול היה להשיבו. לפיכך, ביקש עיסאם כי יגיע לפגישה במשרדו.

ד. ביום 15.9.10 נפגשו הנאשמים, עיסאם, והנאשם 2 עם המתלונן במשרד (להלן: המפגש הראשון), ושם איימו עליו הארבעה בכך שעיסאם אמר לו כי ישיב את החוב על אתר, אחרת לא ייתן לו לעזוב את המשרד, הוא כיבד אותו עד עתה אך הוא רוצה את הכסף מיד, אחרת הוא יודע איך לגבות אותו. יתר הנאשמים עמדו בסמוך. המתלונן ביקש ארכה, ועיסאם אמר שיחכה לו עד יום 21.9.10.

ה. בהמשך, ביום 21.9.10, לאחר שלא הוסדר החוב, לפי דרישת עיסאם ועל דעתם של הנאשמים, התקשר הנאשם 2 אל המתלונן מספר פעמים וביקש לדעת מתי יגיע והאחרון השיב שאין לו הכסף. הנאשם 2 אמר לו "אנחנו נזיין את אמא שלך את אשתך, אנחנו נזיין את הילדים שלך" (להלן: שיחת הטלפון).

ו. בהמשך אותו היום סיכמו ביניהם עיסאם והנאשמים 2-3 כי הנאשמים 2-4 ייסעו לעסק של המתלון ושם יפעילו עליו כוח לשם גביית החוב. הנאשמים 2-4 הגיעו למשרדו (להלן: המפגש השני) ושם איימו עליו שני הראשונים בשעה שהשלישי עומד בפתח, בכך שאמרו: "אנחנו נזיין אותך, אנחנו נראה לך מי אנחנו, אם לא תחזיר את הכסף אנחנו נפגע לך באשה ובילדים, נחסל אותך" וכן תקפו אותו בכך שאחד מהם השליך בחוזקה מכשיר פלאפון לעבר פניו ופגע בלחיו, והאחר הכה אותו בפניו. המתלון ביקש מבית העובדות עמו להתקשר למשטרה, והשלושה עזבו במהירות.

ז. הנאשם 2 התקשר לעיסאם כדי לעדכן אותו.

ח. לאחר שעזבו, התקשר המתלון אל עיסאם, כדי להתאונן על שאירע, והאחרון אמר לו שיעזוב, והוא נותן לו פריסה של חודש נוסף.

ט. עיסאם והנאשם 2 עדכנו את הנאשם 5 בהשתלשלות העניינים.

י. כעבור מספר ימים הגיע חבר של המתלון למשרד ומסר המחאות חדשות כנגד החוב.

התנהלות ההליך

4. בתשובתם לאישום הודו הנאשמים כי הם מנהלים את החברות הנזכרות, הם מעסיקים את הנאשמים 2-4 ואת עיסאם תמורת המשכורת הנזכרת בכתב האישום, הנאשמים 2,3 הם פקידי גבייה, והנאשמים 2-4 כפופים לעיסאם. יחד עם זאת, הכחישו את הידיעה בדבר קרבתם המשפחתית של כל אלה, או קרבתם למשפחת כראג'ה, או העסקתם בשל כך. הנאשמים הכחישו ידיעה אודות שיחת הטלפון של עיסאם עם המתלון וזימונו לפגישה. כמו כן, כפרו בכך שאיימו עליו, לא התייחסו לחלקו של עיסאם בעניין, וכפרו גם ביתר העובדות, לרבות הטענה שפעלו בשיתוף פעולה יחד עם יתר הנאשמים.

5. מטעם התביעה העידו המתלון, וחוקרי המשטרה שחקרו את הנאשמים. בנוסף, הוגשו מסמכים רבים בהסכמה.

6. בסוף פרשת התביעה טענו הנאשמים כי אין לחייבם להשיב על האשמה: נטען כי מעדות המתלון לא עלה כלל שהנאשמים סחטו אותו באיומים או איימו עליו, ומרבית עובדות האישום לא הוכחו כלל ולא הובאו כל ראיות לגביהן. עוד נטען כי הנאשמים לא הודו בחקירתם בביצוע עבירה כלשהי כלפי המתלון. ואולם, גם אם ימצא בית המשפט כי קיים תוכן מפליל כלשהו בהודעותיהם, לא ניתן לבסס עליו הרשעה שכן יש לפסול אותן הודעות בהתאם לכלל הפסילה הפסיקתית או מכוח סעיף 12 לפקודת הראיות, מאחר שנגבו מן החשודים ללא אזהרה כדין.

בהחלטה מנומקת מיום 25.7.14 דחיתי את הטענה שאין להשיב לאשמה, והפניתי להלכה לפיה על מנת לחייב את הנאשם להשיב על האשמה, די לתביעה בכך שהובאו ראיות דלות וקלושות בלבד (ע"פ 405/80 מד"י נ' שדמי, פד"י ל"ד(2)757; קדמי, על סדר הדין בפלילים, 2009, חלק שני א' עמ' 1444). קבעתי כי לצד עדות המתלון, צירוף אמרות הנאשמים והראיות בנוגע למפגש השני, ביחד עם העובדה שהנאשמים הם בעלי חובו של המתלון, מעלים חשד

לכך שהנאשמים פעלו לגביית החוב בדרך עבריינית, שכללה הפעלתו של עיסאם, אשר מבחינתם שימש כ"מותג", וכן הפעלת האחרים שתקפו את המתלון במשרדו. לעניין פסלות ההודעות, קבעתי כי מקומה הטבעי של טענה שכזו הוא בשלב הסיכומים, שכן היא דורשת "בחינה פנימית" של הראיות, בעוד שבשלב הטענה שאין להשיב לאשמה מצווה בית המשפט לבחון את הראיות ב"מבחן חיצוני" בלבד (ע"פ 5121/98 יששכרוב נ' התובע הצבאי הראשי (4.5.06); רע"פ 10141/09 הנ"ל; ע"פ 1301/06 עזבון המנוח אלזם נ' מד"י (22.6.09); ע"פ 5956/08 אל עוקה נ' מד"י (23.11.11)). לאור כל אלה, קבעתי כי התביעה הביאה את הראיות הקלושות והבסיסיות הנדרשות.

7. בפתח פרשת ההגנה הודיעו הנאשמים, כי הם בוחרים שלא להעיד. לפיכך, הושמעו בשלב זה סיכומי הצדדים.

8. **כעת יש לבחון האם המסד הראייתי שהעמידה התביעה, אשר די היה בו על מנת לחייב את הנאשמים להשיב על האשמה, יכול להספיק לשם הרשעתם בעבירה של סחיטה באיומים, על פי כתב האישום.**

טענת ב"כ התביעה היא כי מהודעות הנאשמים עולה שהם בחרו להעסיק את עיסאם וקרובי משפחתו בהיותם ממשפחת כראג'ה, העושים בשמם שימוש כ"מותג" לצורך הרתעת חייבים. נטען כי לאור זאת, יש להביט על הליכי הגבייה שבוצעו כלפי המתלון כמסכת של סחיטה לצורך תשלום חובו, באמצעות "מחלקת הגבייה" של עסקם, בראשות עיסאם, וזאת החל מזימונו למשרד ואיום עליו במפגש הראשון, וכלה בכך שלאחר המפגש השני, העביר שיקים חדשים תמורת החוב. היות שהנאשמים הם בעלי החוב, הרי הם נושאים באחריות פלילית אף למה שאירע במפגש השני למרות שלא נכחו בו. ב"כ התביעה אישר בסיכומיו כי לא הוכחו מילות האיום שבכתב האישום, אך לטענתו, עדיין יש לראות את הסיטואציה שבה המתלון ניצב מול 4 אנשים, כמאיימת מטיבה, בייחוד לאור השימוש בעיסאם כ"מותג", ולנוכח החריגה מהתנהלות הצדדים לחוב עד אז, כשהמתלון פעל באמצעות חברו בן דור, ואילו הפעם נקרא למשרד הנאשמים בעצמו.

אקדים את המאוחר ואודיע כבר עתה, כי לדעתי לא הצליחה התביעה לעמוד בנטל ההוכחה כנדרש.

9. להלן אביא תיאור של מסכת ראיות התביעה, תוך ניתוח הראיות והצבעה על הבעייתיות האופפת אותן.

עדות המתלון

10. המתלון נתבקש לתאר את קורותיו למול הנאשמים. לדבריו, מספר פעמים שלח מישהו מטעמו אל חברת "תנובת הירדן", כדי לפרוט עבורו שיקים. בשלב מסוים, נקלע לקשיים רציניים ולא יכול היה לעמוד בהחזרים כלפיהם וכלפי יתר לקוחותיו, לכן הלך למשרדם בשוק הסיטונאי, ביחד עם ג'אמל אבו גאנם (עמ' 106 ש' 18), וביקש דחייה לגבי החוב, והם הסכימו שוב לדחות את החוב לתקופה של שבוע. הוא הודיע להם מראש שגם השבוע הזה לא יספיק לו, אבל כלשונו, "אמרתי שבאור עולם אולי יעזור, שיקרה איזה נס, אבל לא קרה". לדבריו, רק עיסאם דיבר בפגישה, והמילים שאמר לו הן אלה: **"שבוע זה מספיק להתארגנות, תודה, כיבדתי אותך, אתה אדם מבוגר, תהיה בריא"**. לאחר שבוע פנו אליו, ואמר שאינו יכול לכסות את החוב. בהמשך, הגיעו אליו שלושה חבר'ה אחרים, שאת אחד מהם הכיר ו"לאחר דין ודברים התפתחה שם איזושהי תגרה" (עמ' 106 ש' 11). אחת הפקידות שהיא במקרה

בתו, "נלחצה מהסיפור" והזעיקה משטרה. המתלונן **אישר כי הותקף במשרדו**, כמתועד בסרטון (ת/4) בו מתועדת הפגישה השנייה במשרדו מיום 21.9.10.

בסוף עדותו הראשית, אמר "אני מעיד היום נגד אנשים פה (מצביע על הנאשמים), מה שאני מעיד לא קשור אליהם. מעולם לא היה לי עניין איתם, לא היה דין ודברים, הם לא פנו אלי מעולם, לא דיברו איתי, שום דבר" (עמ' 107 ש' 3).

בחקירה הנגדית פירט המתלונן לבקשת ב"כ הנאשמים את כל ההשתלשלות הכספית בינו לבין תנובת הירדן, ואישר שכשנקלע למצוקה כספית פנה לחברו אורי בן דור וביקש שיפרוט עבורו שיקים בשוק האפור. חברו פנה עם השיקים וקיבל מעיסאם 200,000 ₪ במזומן, בו ביום. המתלונן המשיך את ההתנהלות מול עיסאם, נתן לו שיקים וקיבל מזומנים, עד שהצטבר חוב של 450,000 ₪ שלוה במזומן, והשיק הנגדי שלו חזר, לכן דרש עיסאם שייפגשו כדי להסדיר העניין. את הפגישה והמו"מ ניהל רק מולו, ביקש אורכה וקיבל אורכה למשך שבוע. הוא לא ביקש אורכה נוספת באותו היום. הנאשמים לא היו מעורבים כלל בשיחה. גם בשלב השני, הנאשמים לא היו מעורבים ושיחת הטלפון הגיעה מעיסאם או מהנאשם 2. בשלב הפגישה השנייה, לא הוזכרו הנאשמים כלל, ולאחריה הוא התקשר אל עיסאם ואמר לו שלא יעבור בשתיקה על זה ששלח אותם. המתלונן אישר כי סך כלל חובותיו בעת ההיא עמד על כ- 10 מיליון ₪, והוא כיסה את חובותיו בערך בתחילת שנת 2013, אז השיב את החוב גם לתנובת הירדן, ולא קיבל איום כלשהו מאף אחד. לאחר המקרה, היה לו סיכום עם עיסאם, שהוא מתחייב להשיב את החוב, גם אם זה ייקח זמן, והם לחצו ידיים כג'נטלמנים.

בצאתו מאולם הדיונים לאחר שסיים עדותו, פנה המתלונן אל הנאשמים במילים אלה: **"בהצלחה נשמות, תהיו בריאים, אני לא יודע מה אתם קשורים בכלל"** (עמ' 112 ש' 2).

11. הנה כי כן, מעדות המתלונן לא עולה בשום אופן כי הנאשמים איימו עליו או אף שוחחו עמו. מעבר לכך, לדבריו ביקש אורכה לתשלום חובו, ואף שלא קיבל את מלוא התקופה שביקש, הרי ניתנה אורכה מסוימת והוא לא ביקש אורכה נוספת.

המתלונן לא העיד כלל על האמור בסעיף 16 לכתב האישום, כאילו הנאשם 1 "הורה למתלונן שעליו להחזיר את החוב על אתר אחרת לא ייתן לו לעזוב את המשרד" או "כי כיבד אותו עד עתה אך הוא רוצה את הכסף מייד אחרת הוא יודע איך לגבות את הכסף".

כמו כן, לא העיד כלל על האמור בסעיף 18 לכתב האישום, כאילו כעבור שבוע התקשר אליו הנאשם 2, על דעת הנאשמים ועיסאם, ואיים עליו "אנחנו נזיין את אמא שלך, את אשתך, אנחנו נזיין את הילדים שלך".

בנוסף, לא עלה מעדותו, בשום אופן, כי יש קשר כלשהו בין הנאשמים לבין העבירות שבוצעו במפגש השני. להיפך, המתלונן טען כי אין לו קשר אל הנאשמים, וכל שאירע היה קשור לאנשים אחרים.

באמצעות המתלונן הוגש סרטון האבטחה (ת/4) בו תועד המפגש השני, אך אין בתוכו כדי להפליל את הנאשמים, שהרי לא נכחו באותו המפגש. כמו כן, המתלונן לא העיד כי הנאשם 1 התקשר אליו לאחר המפגש השני, על מנת לומר

שיסכים לפריסת החוב, כאמור בסעיף 31 לעובדות האישום.

לנוכח הפער שבין לשון האישום לבין עדות המתלונן, ניתן היה לצפות כי יוכרז כעד עוין, או לכל הפחות תתבקש הגשת אמרתו, מכוח סעיף 10 לפקודת הראיות, ואולם כזאת לא ביקשה התביעה.

הימנעות התביעה הותירה תמיהה, שמא אף באמרת המתלונן במשטרה לא מצוי תוכן לביסוס העובדות הללו, ואם כך הדבר, לא ברור כיצד התכוונה התביעה מלכתחילה, להוכיח.

12. המתלונן העיד כי הגיע למפגש הראשון ביחד עם אדם נוסף, ג'מאל אבו גאנם, אך הוא לא נשאל אודות חלקו של האחרון במפגש. אותו אבו גאנם גם לא נקרא לעדות מטעם התביעה, אף כי ניתן היה לצפות שתישמע עדותו על מנת לחזק את עדות המתלונן. שעה שטוענת התביעה כי גרסתו המסויגת של המתלונן נובעת מתוך חשש האופייני לנסיבות, מתבלט חסרונה של עדות אבו גאנם, שהרי כל תוספת ראייתית לגרסת המתלונן, היתה יכולה להשפיע על מאזן הראיות.

לא הוסבר לבית המשפט מדוע לא הובא אבו גאנם לעדות, ושרמו נפקד מרשימת עדי התביעה שבכתב האישום, וגם בסיום המשפט לא ידוע האם נובע הדבר ממחדל חקירתי כלשהו, או שמא לא תאמה גרסתו את עמדת התביעה. כל אחת מן האפשרויות הללו, צריכה להיזקק לחובת התביעה.

13. מכל האמור עולה כי עדות המתלונן אינה מבססת את העובדות המפורטות בכתב האישום, ובנוסף, קיים חסר ראייתי בכך שלא הובא אבו גאנם לעדות.

הודעות הנאשמים

14. התביעה ערה לקושי שהותירה עדות המתלונן, אך לדעתה עדיין ניתן להרשיע את הנאשמים על בסיס דברי עצמם בהודעותיהם במשטרה.

כאמור לעיל, ב"כ הנאשמים התנגד להגשת הודעותיהם, שנגבו ללא אזהרה כדין. בהחלטה מיום 24.2.14 (עמ' 120) החלטתי כי ההודעות יירשמו כמוצג, אך שאלת פסלותן ו/או משקלן, תוכרע בהמשך המשפט.

מפאת חשיבות ההודעות, אביא להלן את תמצית תוכן ולאחר מכן אדון בשאלות השונות המתעוררות.

15. הנאשם 5 נחקר 5 פעמים בהקשר לפרשה זו, כמפורט להלן:

הודעה ראשונה מיום 14.10.10 (ת/10) - חקירה שלא תחת אזהרה: הנאשם הוזר בשל חשד לשיבוש החקירה, בכך שיידע אנשים בהקשר לחקירה המתנהלת, אך הכחיש החשדות. בנוסף, נחקר אודות התנהלות החברות "תנובת הערבה" ו"תנובת הירדן" והשיב כי הוא הבעלים היחיד בראשונה, ואילו בשנייה הוא הבעלים בשותפות עם הנאשם 6, הוא לא מעורב כל כך, אלא הנאשם 6 מנהל, והוא עצמו לא מתערב במדיניות שלו מול לקוחות.

הודעה מיום 3.11.10 (ת/5) - חקירה שלא תחת אזהרה: הנאשם נחקר אודות התנהלות שתי החברות שבבעלותו. כשנשאל אודות עובדיו, אמר בין השאר "יש לי עוד 10 עובדים כלליים שעובדים אצלי שנים. יש את עיסאם חג'ג', למעשה יש לו תפקיד מפתח, בגלל שהשוק בעייתי חייב להחזיק "מותג" הכוונה הוא למעשה נחשב לצורך העניין ארחי פרחי. למה אני קורא לו מותג, כאשר יקנו ממני סחורה יודעים ש"השותף" שלי זה עיסאם ואז לא יהיה לי בעיה של גביה בתשלום. עיסאם עובד בתשלום ומעורב בשתי החברות. מבחינת הקהל, עיסאם שותף. בימינו חייב שיהיה לך מותג בעסק".

עוד תיאר כי לפני שנים פנה אל עיסאם ואמר לו שישלם לו משכורת כדי שיהיה מותג, והוא לא צריך לעשות שום דבר. הוא משלם לעיסאם 25,000 ₪ בחודש ב"תנובת הערבה" ועוד 10,000 ₪ ב"תנובת הירדן". הנאשמים 2,3 כפופים לעיסאם שהביא אותם איתו לעסק והנאשם 4 הוא קרוב שלו. ידוע לו כי לעיסאם יש שם מרתיע אנשים. כאשר שיק חוזר או לא שולם החשבון, הוא פועל במסגרת החוק, אומר להם לעשות טלפון לחייב, או שהוא פורס לתשלומים או מגיש תביעה. כשנשאל האם נשלחים עובדי העסק כדי לגבות חובות מחייבים, השיב:

"כן, כל הזמן הולכים אנשים, אני סוסו, עיסאם או סמיה.

ש. מה הגבולות של האנשים שהולכים לגבות את החוב מלקוח?

ת. אסור לגעת בלקוח אפילו שערר מגופו. מותר לו לצעוק לקלל. לא הלך בגביה, מבקרים עוד פעם, או שעושים פריסה.

ש. מה דרכי הפעולה בהם אתה נוקט במצב בו אתה מבין שמדובר בחוב אבוד ושיש צורך לפנות בצורה אקטיבית יותר לבעל החוב?

ת. אין דבר כזה....

ש. מדוע לקחת את הכראג'ות לפרוש עליך חסות ולא אחרים?

ת. יהודי עברין בעל "מותג" ישב עליך כמו עלוקה היום עובד אצלך מחר שותף שלך ואח"כ אתה מוצא את עצמך עובד אצלו. הכל פוזה מותג אתה בעסק הזה צריך מישהו שיפרוש עליך את השם שלו עם פוזה, אגב מי הם בכלל עיסאם או סמיה או מאהר ממשפחת כראג'ה תבדוק טוב, אף אחד מהם לא כראג'ה, הם משתמשים בשם כראג'ה כי זה שם מותג ולכן אני העדפתי לקחת אותם ולא עבריינים יהודיים בעלי שם חזק בפשע.

הנאשם נשאל על היכרותו עם המתלונן והשיב:

"אני מכיר את משפחת סלוקי שנים, לא ראיתי אותם בחיים, ההיכרות היא בטלפון... ידעתי שהמשפחה אמידה...חלק מהפעמים גם התקשרתי למרדכי לשאול אם השיק בסדר והוא אחראי עליו. הוא אישר שהשיקים שלו... בסביבות

אוגוסט השיקים לא כובדו. התקשר אליו והוא ביקש שנעשה לו פריסה בגלל קשיים כלכליים. אישרתי לו לעשות פריסה של החוב. אני זוכר לפחות 3 או 4 הייתי צריך לאשר לו לפרוס כל פעם מחדש, לא לקחתי אפילו שקל ריבית על הדחיות... לפי דעתי הוא כבר לא חייב, אם היה חייב סוסו (כינויו של הנאשם 6 ר.ג) היה מבלבל לי את המוח". הנאשם מסר כי בדרך כלל המתלון היה מדבר עם סוסו, והיו ויכוחים ואז הוא היה נכנס לתמונה ומאשר פריסה. כשנשאל מי אמר לעיסאם לטפל בגביית החוב של המתלון השיב שהוא או סוסו אמרו לו, והוא רוצה להשתמש בעיסאם כמותג ולא פיסית. לא זכור לו שפנה אל עיסאם לצורך שליחת אנשים למתלון. "זה לא הקו שלי, אני זוכר שהייתי מעורב באישורים לדחיית החוב. אני לא הייתי מעורב בנושא גבייה בעניין הזה". הנאשם אישר שנודע לו בסוף חודש ספט' מסמיח, כי היה אצל המתלון במשרד, והוא ישלם. אחרי כמה ימים הגיעו שיקים. הנאשם התקשר למתלון ואמר לו "מרדכי תעשה טובה זרוק כמה לירות, הוא אמר לי נעבור את השיקים והוא יפצה אותי... אני רוצה לציין שאם הייתי שומע על המקרה הזה בזמן אמת הייתי נוסע אליו באופן אישי מתנצל שואל אותו כמה הוא חייב ומאפשר לו לפרוס בלי ריבית איך שהוא רוצה... במקרה סלוקי היה במשרד, עיסאם אמר לסלוקי במשרד אני רוצה את הכסף תוך 4 ימים, אמרתי לסלוקי, סע תביא לי שיקים יהיה בסדר... אחרי כמה ימים סלוקי שלח בחור שהביא שיקים ודחה לעוד חודש... אני רוצה לציין שידעתי שסמיח היה אצל סלוקי בין התאריכים 21.9-30.9 ... סלוקי סוסו אני ועיסאם היינו בחדר של סוסו בתנובת הירדן, אז סלוקי אמר שנפל, הסתבך בחובות, אני רוצה לתת עוד חודש. עיסאם התערב ואמר קח ארבעה חמישה ימים סדר לנו את הכסף. סלוקי קם והלך. הנאשם אישר שהוא משוחח עם עיסאם וסמיח בכל יום, אך לא ידע שהלכו לבקר אצל המתלון באותו היום, כי לא על כל דבר נקודתי הוא צריך לדעת.

הודעה מיום 5.11.10 (ת/12) חקירה שלא תחת אזהרה: הנאשם עומת עם טענת הנאשם 2 לפיה הוא מקבל הוראות רק ממנו, והשיב כי בתנובת הערבה אמנם רק הוא נותן הוראות, אך בתנובת הירדן גם סוסו ועיסאם יכולים לתת הוראות. הנאשם אמר "המותג בשבילי זה עיסאם. בשביל זה הוא מקבל משכורת. הנאשם שלל את האפשרות שסמיח יצא לבקר את המתלון עם עוד שניים, על דעת עצמו, כיוון שזה אסור כי "שלושה זה איום". הנאשם שלל שהוא שלח את סמיח. כשנשאל מי אם כן שלח אותו, השיב "או סוסו או עיסאם". כשעומת עם זה שיצאו שלושה מהעסק שלו ותקפו את המתלון, השיב "שישבו בבית סוהר מי שזה לא יהיה. אם הם עושים דברים שאמרתי להם לא לעשות ולא פעלו, שישבו בבית סוהר". עוד אמר שעיסאם לא היה מספר לו על הביקור אצל המתלון כי הוא יודע שזו לא דרכו.

ת/13 זכ"ד שיחה עם הנאשם, ללא אזהרה, לאחר סיום חקירתו, מיום 5.11.10, אז אמר "אם אני לא שלחתי את סמיח (הנאשם 2) וגם סוסו (הנאשם 6) לא שלח אותו, רק עיסאם יכול לשלוח את סמיח, כי סמיח לא יפעל על דעת עצמו. אם תשאל אותי ממי אני מפחד? מעיסאם סמיח או מאהר? אני אגיד לך שאני לא מפחד מסמיח ומאהר. החוקר שאל האם הוא מפחד מעיסאם, והנאשם שתק.

הודעה מיום 7.11.10 (ת/14)- חקירה תחת אזהרה, בחשד לקשר לפשע וסחיטה באיומים: הנאשם אמר כי במשך יומיים פתח את לבו וענה לכל שאלה, ואחרי זה הופכים אותו לעצור והוא נחקר באזהרה, לכן מרגע זה האמון בחוקר נגמר והוא שומר על זכות השתיקה, המשטרה רוצה להרוס לו את העסק לחינם, לא היו דברים מעולם, והוא יודע רק מה נעשה ב"תנובת הערבה". הנאשם פרץ בבכי ושטף את פניו. החוקרים הטיחו בו כי על פי מחקרי תקשורת נראות שיחות והודעות בינו לבין הנאשם 2 מיום המפגש השני והוא הכחיש ואמר שבאותו היום היה בחופשה בים המלח. כשהוצג לו סרטון (ת/4) אמר שהם צריכים לשבת בבית סוהר, לא הוא ולא סוסו או עיסאם היו שולחים אותם.

ת/15 זכ"ד מיום 8.11.10, בו מתאר החוקר שרעבי כי יום קודם לכן, בשעה שחקר את הנאשם, הטיח בו ששלח את הנאשם 2 לגבות החוב מהמתלון, והנאשם החל לבכות. לאחר ששטף פניו נכנסו חוקרים נוספים ואמרו לו שיש ראיות

לכך שהוא שלח את סמיח, וגם אם לא ידע שישתמש באלימות, יש עליו אחריות שילוחית, והנאשם שוב פרץ בבכי.

הודעה מיום 9.11.10 (ת/1) - חקירה תחת אזהרה בחשד לקשר לפשע וסחיטה באיומים: (יש לציין כי הודעה זו הוגשה כמוצג פעמיים, בטעות, ונרשמה גם כ-ת/11). הנאשם החל לבכות בטרם החלה החקירה וביקש כי החוקר חמדי ייכנס. כשנכנס חמדי, המשיך לבכות וביקש לומר את כל האמת. לדבריו הנאשם 2 עובד אצלו בגבייה של חובות לשתי החברות. תפקידו של עיסאם הוא לאשר שיקים וכן אם יש גבייה, הוא אומר לנאשם 2 ללכת או להתקשר ולגבות החובות. כשנשאל מי נתן את ההוראה ללכת אל המתלון, השיב כי לא היה מעורב כלל, ואולי היה זה עיסאם, כי אם זה לא היה הוא, וסוסו טוען שגם לא הוא, אז מי נשאר? גם סוסו לא היה שולח אותם כי גם הוא מפחד על התחת שלו "כי לשלוח אנשים לעשות מעשה נבלה שזזה אתה משלם את המחיר". בהמשך נחקר הנאשם אודות שיחות טלפון שונות שניהל עם עיסאם והנאשם 2, על פי מחקרי תקשורת והשיב כי הוא משוחח איתם בכל יום. הנאשם אמר "אם סוסו אומר לעיסאם שמישהו חייב כסף, אז עיסאם לא צריך את האישור של סוסו לשלוח אנשים לאותו אדם". כשנשאל על מנהגו כשהחייבים לא משלמים, השיב כי יש כאלה שהוא מוחל להם על החוב, או פורס, ויש כאלה שהוא תובע אותם. כשנשאל אם כן מדוע הוא זקוק לעיסאם, השיב שאלמלא הוא, היו לו 400 חייבים, ולא 10.

16. הנאשם 6 נחקר 4 פעמים בהקשר לפרשה, כמפורט להלן:

הודעה מיום 14.10.10 (ת/9) חקירה ללא אזהרה: הנאשם נחקר אודות שיקים שונים שנתפסו בחיפוש בעסק, והסביר את נסיבות קבלתם. בהמשך הוזנה בחשד לשיבוש החקירה, ומסר הסבר. בסיום החקירה נשאל האם הוא זקוק לאישור מעיסאם לשם פריטת שיקים של לקוחות מסוימים והשיב כי בחלק מן המקרים נדרש אישור.

הודעה מיום 3.11.10 (ת/7) חקירה ללא אזהרה: הנאשם נחקר על אופן התנהלות הצ'ינג' ומסר שלפעמים, כשבא לקוח שאינו מכיר, הוא מבקש עזרתו של הנאשם 5 או עיסאם והם בודקים ומאשרים לו שזה בסדר ואז הוא פורט את השיק. כשחוזר שיק, הוא מתקשר ללקוח ואז הלקוח מגיע אליו עם כסף מזומן. כמו כן, אמר שיש לו מספר עובדים וביניהם עיסאם וקרוב משפחתו הנאשם 2. כשנשאל במה עוזר עיסאם, השיב כי יש לקוחות שהוא לא מכיר, ועיסאם מכיר, או עוזר לו לקבל החלטות. "את עיסאם מכבדים הרבה אנשים ולאור הכבוד שנותנים לו הוא בעצם עוזר לצ'ינג' ועל זה אני משלם לו משכורת", עיסאם עושה בירורים ונותן המלצות כדי שהשיקים יכובדו. כשנשאל מה הוא עושה עם בעלי חוב שהשיקים שלהם לא כובדו, השיב כי הוא מגיע איתם להסכמות לפי היכולת שלהם לתשלום "בגלל שלא יעזור, אם אני לא יסכים כי אני לא יראה כסף ולכן אני מנסה לקחת בצורה דיפלומטית כמה שיותר". לעולם אינו שולח עובדים אל החייבים, אלא רק מתקשר כדי לקבוע איתם במשך. כשהחוב אבוד, הדרך היחידה היא תביעה. החוקר הטיח בו כי הוא אינו יכול לנהל את עסקו בלי הגב והביטחון שעיסאם נותן לו, והנאשם סירב להתייחס לכך. כשהוטח בו שלמעשה הוא משמש ככיסוי והבעלים האמיתי הוא עיסאם, אמר שאלה שטויות. החוקר דרש תגובה לכך שעיסאם טיפל בגבייה מן המתלון ופגע בו, והנאשם השיב שלא ידע מזה כלום וקשה לו להאמין.

ת/8 זכ"ד שיחה עם נאשם 6 לאחר חקירתו ביום 3.11.10, ללא אזהרה, אז ביקש מן החוקר לא לרשום דבריו ולשוחח "כגבר אל גבר" ואמר שהוא לא רוצה להסתבך ואם עיסאם לא היה אצלם בעסק, חצי מהלקוחות היו עוקצים אותם. החוקר שאל מה זה משנה אם אתה בעסק או עיסאם? והשיב "כי עיסאם משתמש בשם שלו ובשם המשפחה שלו וככה אין לו בעיות בצ'ינג'". לאחר מכן המשיך החוקר בחקירה המתועדת.

הודעה מיום 5.11.10 (ת/2) חקירה ללא אזהרה: החוקר הטיח בנאשם כי מחומר החקירה עולה שהוא ששלח את

האחרים למפגש השני אצל המתלונן, והנאשם הכחיש. החוקר הטיח בפניו כי הנאשם 5 טוען שלא שלח אותם, ועל כן יוצא שהנאשם הוא ששלחם, אך הנאשם הכחיש שוב, והוסיף כי אין להם שיטה לשלוח אנשים, אם מישהו הלך, לא ידע על כך, ודרכו היא להגיש תביעות ולבקש שיבואו למשרד, ואומר לחייב "תכבד את עצמך ואותי ותבוא".

בשלב זה של החקירה, הוכנס לחדר החקירות הנאשם 5 ונשאל האם הוא שלח את הנאשם 2 למתלונן, והשיב בשלילה, לאזני הנאשם 6. לאחר מכן שב הנאשם ואמר שאינו יכול לנחש מי שלח את האחרים אל המתלונן.

הודעה מיום 7.11.10 (ת/16) חקירה תחת אזהרה בחשד לסחיטה באיומים: הנאשם אמר "זה לא בסדר מה שאתם עושים... אני הגעתי לכאן כל זמן שאתם הייתם מתקשרים אלי, אני שיתפתי פעולה כל הזמן, אם כן למה לעצור? אתם הורסים לי את העסק סתם, יש לי אשה וילדים". בשלב זה סירב להשיב למספר שאלות וטען שנתן את כל התשובות המלאות, וכיוון שעצרו אותו, אזי לפי עצת עו"ד אינו משיב. בהמשך, נשאל שאלות נוספות אודות שיקים שנתפסו בחיפוש אצל הנאשם 2, ומסר תשובות על ההתנהלות העסקית לגביהם.

הטענה לפסלות ההודעות

17. עוד בשלבים מוקדמים של המשפט טען ב"כ הנאשמים, כי המשטרה נהגה כלפיהם באופן שערורייתי, בכך שגבתה מהם הודעות בעלות אופי מפליל, שלא תחת אזהרה. נטען כי כל אחד מהנאשמים מסר שלוש הודעות ללא אזהרה (ת/2,7,9,12,5,10), וכן נערכה עמו שיחה שתועדה במזכר (ת/8,13), ללא אזהרה. בהודעות אלה נשאלו הנאשמים שאלות בעלות אופי מתעמת והוטחו בהם טענות לעניין חלקם בהתנהלות העבריינית כלפי המתלונן, באופן שהיה בו כדי לפגוע באוטונומיית הרצון שלהם, המתחייבת מכוח הוראות סעיף 12 לפקודת הראיות ומכוח כלל הפסילה הפסיקתית. לפיכך, הנאשמים עותרים לפסילת ההודעות שנמסרו ללא אזהרה.

מנגד, עמדת התביעה היא כי גם אם גביית ההודעות היתה נגועה באי חוקיות בשל העדר אזהרה כדין, עדיין אין בכך כדי לפסול אותן מלשמש כראיה, כיוון שגורמי החקירה לא פעלו מתוך כוונה זדונית לפגוע בזכות המוגנת של הנאשמים, אלא הפעילו שיקול דעת בתום לב, בהתאם להתפתחות החקירה.

18. אין צורך להכביר מילים אודות חשיבותה של חובת אזהרת חשודים בטרם חקירתם, הנובעת מן האינטרס החברתי המוגן, להגן על זכויות חשודים ונאשמים. אי אזהרת חשודים בטרם חקירתם מפרה את הוראת החוק המפורשת, בסעיף 28 לחוק המעצרים (ע"פ 10049/08 אבו עזא נ' מד"י (23.8.12) - להלן: פרשת אבו עזא).

19. כידוע, טענת הנאשמים לפסלות הודעותיהם, יכולה להיטען מכוח סעיף 12 לפקודת הראיות, שכן היעדר האזהרה בטרם גביית ההודעה, עלול לעלות כדי פגיעה מהותית באוטונומיית הרצון של הנחקר (ע"פ 6613/99 סמירק נ' מד"י (4.3.02). בע"פ 5121/98 יששכרוב נ' התובע הצבאי (4.5.06) קבעה כב' הנשיאה בייניש כי יש לבחון האם נפגע באופן משמעותי חופש הבחירה של הנאשם במסירת הודעתו. באותו עניין, הכריעה כי לא כך אירע, שכן לצד מניעת זכות ההיוועצות, הנאשם הוזר בדבר זכותו לשתוק בחקירה, ולכן היה מודע לקיומה של הזכות.

מתוך דברי כב' הנשיאה משתמע, כי במקום בו לא הוזהר הנאשם על זכותו לשתוק (כפי שאירע במקרה דנן), יכול שיהא מקום לפסילת הודעתו, מכוח סעיף 12 לפקודת הראיות.

20. הטענה לפסלות ההודעות בשל העדר אזהרה כדן, יכולה להיטען גם על פי כלל הפסילה הפסיקתית (ע"פ 5121/98 הנ"ל; ע"פ 1301/06 עזבון המנוח אלזם נ' מד"י (22.6.09); ע"פ 5956/08 אל עוקה נ' מד"י (23.11.11)). בפרשת אבו עזא החליט בית המשפט העליון לפסול הודעת הנאשם בשל אי אזהרתו, וכך אמר:

הנימוקים לפסילת ההודאה מכוח כלל הפסילה המעוגן בסעיף 12 לפקודת הראיות תקפים גם לגבי פסילת ההודאה מכוח דוקטרינת הפסילה הפסיקתית. סבורני כי מכלול הנסיבות כפי שפורטו לעיל מצביע על כך שהחקירה שאותה ניהלה החוקרת קצב אינה עולה בקנה אחד עם עקרונות היסוד של הליך פלילי הוגן, לא כל שכן בהתחשב בכך שהחוקרת קצב לא הזהירה את המערער בתחילת חקירתו על ידה ונוכח כך שבפועל נמנע מפגש בין המערער לבין בא כוחו. אכן, הפגיעה בזכותו של החשוד להליך הוגן אינה השיקול היחיד במסגרת דוקטרינת הפסלות הפסיקתית. בנוסף לשיקול זה נקבע בעניין יששכרוב כי יש לשקול גם את חומרת העבירה וחיוניות הראיה להוכחת האשמה. ברם, כפי שהצבעתי על כך לעיל, במסגרת פסיקתו של בית משפט זה בעניין פרחי (פסקה 19 לחוות דעתו של השופט לוי) ובעניין אל עוקה (פסקה 12 לחוות דעתו של השופט הנדל, פסקה 6 להערותי שם) חל שינוי במשקלם היחסי של שיקולים אלו תוך שהודגש כי אין בחומרת העבירה וחיוניות הראיה כשלעצמם כדי להכשיר ראיה שהושגה באמצעי הפוגע במלאכת עשיית הצדק וסותר מושגי יסוד של הגינות שלטונית מתחייבת (השוו: עניין שמש, פסקה 9 לחוות דעתי; עניין בן-חיים, פסקה 2(א) לחוות דעתי).

21. יחד עם זאת, בפרשת יששכרוב, נקבע גם כי בטרם פסילת ראיה שהושגה תוך הפרה של הוראות חוק שנועדו להגן על זכויות נאשמים, יש מקום לבחון את נסיבות השגת הראיה:

במקרים בהם הראיה הושגה תוך הפרה בוטה של הוראת-חוק מפורשת שנועדה להגן על זכויותיהם של נאשמים בחקירתם, או בנסיבות בהן השגת הראיה היתה כרוכה בפגיעה חמורה בזכות-יסוד מרכזית של הנחקר, יגדל משקלם של הערכים המצדדים בפסילת הראיה....

... ראוי לבחון האם רשויות אכיפת החוק עשו שימוש באמצעי החקירה הבלתי כשרים במכוון ובזדון או שמא בתום-לב. כאשר גורמי החקירה הפרו במכוון את הוראות-הדין המחייבות אותם או פגעו ביודעין בזכות מוגנת של הנחקר, יש בכך כדי להעצים את חומרת ההפרה של כללי החקירה התקינה ואת הפגיעה האפשרית בהגינות ההליך אם תתקבל הראיה במשפט. התנהגות פוגענית מכוונת מצד גורמי החקירה עשויה, אפוא, להוות נסיבה כבדת-משקל בעד פסילת הראיה גם כאשר הפגם אינו חמור. יחד עם זאת, ראוי להעיר כי העובדה שהרשות פעלה בתום-לב אין בה בהכרח כדי למנוע את פסילת הראיה כאשר הדבר מתחייב מההגנה על זכותו של הנאשם להליך פלילי הוגן. כך למשל, בנסיבות בהן הפגם שנפל בדרך השגת הראיה היה חמור וכלל פגיעה משמעותית בזכויותיו המוגנות של הנחקר, כי אז בעצם העובדה שהרשות פעלה בתום-לב לא יהיה כדי למנוע את פסילת הראיה. ..

לאור האמור, יש מקום לבחון את מידת הפגיעה שנגרמה בהשגת הודעות הנאשמים, ולהכריע על פיה בשאלת פסלות ההודעות.

טענת התביעה היא כי בשלב הראשוני של החקירה, סברו החוקרים בטעות, כי עיסאם הוא מנהל חברת "תנובת הירדן" וכל יתר הנאשמים פועלים על פי הוראותיו. כיוון שטעו לחשוב כי הנאשמים הם עובדיו של עיסאם, זימנו אותם בשלבים הראשונים לחקירה כעדים בפרשה. רק בשלב מאוחר יותר, משהסתבר כי הנאשמים הם בעלי העסק ובעלי חובו של המתלונן, נעצרו ונחקרו תחת אזהרה, כחשודים. לפיכך, טענת התביעה היא כי עומדת לגורמי החקירה הגנת תום הלב בנוגע להתנהלותם, ואין הצדקה לפסילת ההודעות שנגבו בחטא. בנוסף טוענת התביעה כי לא ברור שתוכן ההודעות מפליל את הנאשמים, לפיכך ייתכן שלא היתה חובה להזהירם כלל, באותו שלב של החקירה.

22. טענות התביעה אינן משכנעות, מן הטעמים הבאים:

א. לא ניתן לקבל את הטענה המיתממת, כאילו אין בהודעות הנאשמים תוכן מפליל. בת/5 סיפר הנאשם 5 לחוקריו בחפץ לב, אודות שיטות ההתנהלות של עסקו, תוך תיאור תפקידו של עיסאם כ"מותג" שתפקידו להוות גורם מרתיע כלפי החייבים, על מנת למנוע מצבים של אי תשלום. בנוסף, הסביר כי החליט להעסיק את עיסאם, בשל קשריו הנטענים למשפחת כראג'ה, שהיא "שם מותג". בת/12, הוא נדרש לפרט את דרכי הפעולה מול חייבים, ונשאל במפורש מי טיפל בחוב של המתלונן. בתשובתו, אמר בין השאר כי אם היה יודע על מעשי האחרים, היה מתנצל. הוא עומת עם אירוע המפגש השני, ונשאל במפגיע, מי שלח את האחרים אל המתלונן. בתשובתו אמר כי מי שעשה כזאת למתלונן, צריך לשבת בבית הסוהר. בת/13, מתועדת שיחה שנערכה עמו, ללא אזהרה כדן, ובה נדרש להתייחס לשאלה, מי שלח את עובדיו, הנאשמים 4-2, למפגש השני. בת/7 מסר גם הנאשם 6 שהחברה מעסיקה את עיסאם, משום שמכבדים אותו הרבה אנשים, ולאור הכבוד שנותנים לו, הוא בעצם עוזר לעסק. בהמשך לכך נדרש להסביר את הדרכים בהן הוא פועל מול חייבים, והוטח בו כי למעשה, הוא אינו יכול לנהל את עסקו, ללא הגב שנותן לו עיסאם. בנוסף, נשאל האם העביר את חובו של המתלונן לטיפול עיסאם. בת/8 מתועדת שיחה שנערכה עמו ללא אזהרה כדן, בה אמר שעיסאם משתמש בשם שלו ובשם המשפחה, וכך אין לו בעיות. בת/2 נערך לנאשם 6 עימות ספונטאני מול הנאשם 5, בעיצומה של חקירתו. הוא נדרש להתייחס לטענה שהוא זה אשר שלח את הנאשם 2 אל המתלונן. ברור לכל, כי התכנים הללו, שנמסרו בהודעות ללא אזהרה כדן, מעלים חשדות של ממש לביצוען של עבירות, ולא ניתן לראות בהן עדויות רקע ובירור ראשוניות, כפי שמנסה התביעה לטעון.

ב. אילו אמנם סברה התביעה כי תוכן ההודעות אינו מפליל, לא היתה נאבקת על קבילותן כפי שעשתה. אלא שלמעשה, לאור עדותו "המאכזבת" של המתלונן, נותרו הודעות הנאשמים כחומר הראיות הממשי היחיד שהוגש מטעם התביעה, ובלעדיו אין כל יסוד לאישום. אזכיר כי התביעה עצמה הביעה עמדתה במהלך המשפט שישנה חשיבות רבה להודעות, עד כדי כך שבנאום הפתיחה שלו, טען ב"כ התביעה שניתן להרשיע את הנאשמים על בסיסן, אף ללא ראיות תומכות (עמ' 69 ש' 9).

ג. ודוק, בחינת הפגיעה שנגרמה לנאשמים, צריכה להיעשות לא רק ביחס לשאלה הקונקרטית, האם אמנם היה בתוכן הודעותיהם כדי לבסס הרשעה בעבירה שבנדון, אלא ביחס לחשש שנוצר כי בשל אי אזהרתם היו

עלולים להחשיד עצמם גם בהקשר לעבירות אחרות. ואמנם, דברי הנאשמים בחקירתם אודות אופי התנהלות החברה, היה בהם בהחלט כדי לגבש חשד לגבי התנהלותם אף במקרים אחרים.

ד. הדעת נותנת שאילו ידעו הנאשמים כי קיים סיכוי שיהפכו לחשודים המרכזיים בפרשה זו, לא היו ממהרים להגיש לחוקריהם על טס של כסף, את כל המידע שמסרו, אשר יש בו כדי לחשוף את צפונות לבם ואת דרכי התנהלותם. הא ראייה, ברגע שהבינו כי הפכו לחשודים, סכרו פיהם וסירבו לשתף פעולה עם החוקרים (ת/14,16), לא לפני שהביעו, כל אחד בפני עצמו, את תחושת הנבגדות העמוקה שלהם כלפי החוקרים. בהקשר זה אמרה כב' הנשיאה בייניש בפרשת יששכרוב:

ניתן לבחון האם הראייה היתה מתגלית או מושגת על-ידי רשויות אכיפת החוק, גם לולא השימוש באמצעי החקירה הבלתי כשרים. כאשר התשובה לשאלה זו חיובית, עשוי הדבר להפחית מעוצמת הפגיעה בזכותו של הנאשם להליך הוגן אם תתקבל הראייה המשפט (ראו והשוו: ע"פ 5203/98 חסון הנ"ל, בעמ' 283, שם הסיק בית-המשפט כי בהתחשב במכלול נסיבות העניין, היה הנאשם מוסר את הודאתו גם לולא הפגיעה שלא כדין בזכותו להיוועץ בעורך-דין. לפיכך נמנע בית-המשפט מלהורות על פסילת קבילותה של האמרה באותה פרשה).

כאמור, במקרה דנן, המצב הפוך.

ה. ב"כ התביעה טען כי העובדה שהנאשמים לא התכחשו לגרסתם לאחר שהוזהרו, מלמדת שלא נפגעו זכויותיהם (עמ' 160 ש' 15). טענה זו אינה יכולה להתקבל כמובן, שהרי "מבחן האמת", אינו בעל משקל כלשהו בעת הפעלת כלל הפסילה הפסיקתית. להיפך, פסילת ראיות נועדה דווקא למקרים שבהם נאספו ראיות מפלילות, אך השגתן היתה כרוכה בפגיעה בערך מוגן. בעצם, יש בטענת התביעה היפוך היוצרות, שהרי הפגיעה בזכויות הנאשמים נעוצה דווקא בכך שגורמי החקירה חילצו מפיהם דברי אמת, שהיו מעדיפים לא לחשפם אילו ידעו על זכויותיהם.

ו. טענת התביעה בסיכומיה (עמ' 160 ש' 27), לפיה נמנעו גורמי החקירה מלהזהיר את הנאשמים, על מנת שלא להפוך אותם לחשודים, מתוך התחשבות בהם ואי רצון להכתים אותם, טוב היה לה שלא נטענה משנטענה. לא יכול להיות ספק בכך שהנאשמים היו מעדיפים עשרת מונים את הידיעה על היותם חשודים ועל זכותם לשתוק, על פני המצב המתעתע שבו הם נחקרים ללא אזהרה, ומסכנים את חפותם שלא מדעת.

ז. הטענה לפיה לא ידעו החוקרים בתחילת החקירה כי הנאשמים הם מנהלי החברה, אינה מתקבלת על הדעת. מעבר לכך שדבר זה ניתן היה לבירור בקלות יתרה, באמצעות מסמכי העסק, או אצל רשם החברות, הרי בניגוד לטענת התביעה, מסרו הנאשמים מידע בסיסי זה לחוקריהם, מיד בהודעתם הראשונה: הנאשם 5 אמר בהודעה מיום 14.10.10 (ת/10) כי הוא מנהלה של תנובת הירדן בשותפות עם הנאשם 6, ואילו הנאשם 6 אמר בהודעה מיום 3.11.10 (ת/7), דברים זהים. למרות זאת, זומנו הנאשמים שוב ושוב לחקירה בנוגע לפרשת

סחיטת המתלון ונגבו מכל אחד מהם שתי הודעות נוספות, ללא אזהרה. רק ביום 7.11.10, נחקרו תחת אזהרה כדן.

ח. ראייה לכך שגורמי החקירה התייחסו אל הנאשמים כחשודים כבר מתחילת החקירה, ניתן למצוא הן באופי השאלות שהופנו אליהם, והן בכך שנקטו בצעד קיצוני של עימות ביניהם, מה שנהוג לעשותו רק כשאחד הצדדים לפחות, נחשד בעבירה ויש צורך לעמתו עם גרסתם של אחרים.

ט. מעדויות חוקרי המשטרה התרשמתי כי אין בפיהם תשובה משכנעת על מנת להסביר כיצד זה שלא הוזהרו הנאשמים בטרם נחקרו. החוקר אלון כהן רק ידע לומר "ראיתי לנכון רק את עיסאם והחשוד האחר, ולכן דה פקטו, המצב הוא שהנאשם לא הוזהר" (עמ' 118 ש' 18). כשנשאל כיצד ייתכן שלא הזהיר את הנאשם, כשתוכן החקירה מפליל באופן ברור, לא ידע לתת הסבר. החוקר מירון שרעבי, נשאל כיצד ייתכן שהפליל את הנאשם בכך שעובדיו יצאו אל המתלון ותקפו אותו, שלא תחת אזהרה, והשיב: "הוא נחקר בעדות פתוחה כבעל עסק שיש לו עובדים ואני שואל אותו.. אני לא מאשים אותו.. בנקודת הזמן הזו לא היה מקום להחשיד אותו". תשובה זו נשמעה מיתממת ובלתי משכנעת.

י. מקצת החוקרים נשאלו על ידי בית המשפט, כיצד היו נוהגים כיום בעניין אזהרת הנאשמים. אופיר רייס אמר: "זה משהו שאני יודע בדיעבד, אחרי שאספנו את חומר החקירה וידענו שהוא גם נאשם אז פעלנו בהתאם". לשאלת בית המשפט השיב כי הבין שהחקירה שביצע לא תוכל לשמש נגד הנאשם, ובמידה שיתפתחו החשדות יהיה עליו לחקרו שוב באזהרה. אלון כהן השיב: "הממונה על החקירה היה רפ"ק חמדי, הוא זה שהחליט אם החקירה תהיה באזהרה או לא, ואני הייתי כל הזמן הולך ומתייעץ אתו. היום אם הייתי חוקר אותו הייתי מזהיר אותו... הדברים כמו שאמרתי קודם, היה צורך בשלב הזה לעבור לחקירה באזהרה" (עמ' 118 ש' 32 ואילך). מתשובות אלה ניתן ללמוד כי כבר בעת החקירה חשו החוקרים חוסר נוחות, בנוגע לאי אזהרת הנאשמים, אך למרות זאת, המשיכו בדרכם הפסולה. בכל מקרה, גם אם סברו "בטעות" שעיסאם הוא "השחקן העיקרי" בפרשה, אין בכך כדי להסביר התנהלותם למול החשד שהיה צריך להתעורר (ונראה שאמנם התעורר), כי הנאשמים לכל הפחות מעורבים, ועל כן יש להזהירם כחשודים. התקבל הרושם שגורמי החקירה לא העמידו את זכויות הנאשמים כערך שיש להתחשב בו, אלא היו עסוקים בחתירה למציאת האשמים בסחיטת המתלון.

יא. מצד התביעה לא נערך ניסיון של ממש להביא ראיות לעניין הדרך שבה התפתחה החקירה, ולא הוסבר מה היתה ההתפתחות החקירתית שהובילה בשלב המאוחר, להולדת החשדות נגד הנאשמים, על פי הטענה. במצב זה, אין בית המשפט יכול לשקול את סבירות הטענה לפיה הופעל בשעתו שיקול דעת חקירתי, בתום לב.

יב. למול חומרת הפגיעה בזכויות הנאשמים, ולאור עדויות החוקרים, היה מקום לכך שהתביעה תזמן לעדות מטעמה את הקצין הממונה על החקירה, רפ"ק חמדי, על מנת שיסביר את הטעם לאי אזהרת הנאשמים. אינני מקבלת את הטענה לפיה היו הנאשמים רשאים לזמן את חמדי לעדות, אילו רצו בכך, שהרי אי החוקיות שדבקה בהודעות, רובצת לפתחה של התביעה. לא זו אף זו, שמו של חמדי הופיע מלכתחילה ברשימת עדי התביעה שבכתב האישום, לכן לא היה קל יותר מלהביאו לעדות. אי הבאתו יוצרת חלל ראייתי בשאלות רלוונטיות

ומותרת את טענת הנאשמים במלוא כובד משקלה.

יג. אילו היתה הפגיעה מסתכמת בגביית הודעה בודדת ללא אזהרה, ייתכן שהיה מקום לקבל את הטענה לטעות בשיקול הדעת בתום לב ולהכשיר את ההודעות. ואולם, העובדה שמן הנאשמים נגבו 6 הודעות ארוכות ללא אזהרה כדין בגין עבירת הסחיטה, וכן נערכו עימות ו-2 שיחות שתועדו ללא אזהרה, מהווה פגם חמור, גם ללא קשר לשאלת תום הלב של גורמי החקירה.

23. מכלול הנימוקים שהבאתי מוביל למסקנה כי במקרה דנן עוצמת הפגיעה בזכויות הנאשמים היא גבוהה במיוחד.

בנוסף, עיון במכלול ההודעות מעלה כי למעשה, ההתנהלות הפוגענית כלפי הנאשמים הולידה את הראיות שעליהן משליכה התביעה את עיקר יתביעה, בעוד שתוכן ההודעות המאוחרות יותר, אשר ניתנו תחת אזהרה, רזה בהרבה.

לאור כל אלה, הגעתי למסקנה כי יש מקום להורות על פסילת ההודעות.

24. למרות האמור, להלן אראה כי מבלי למעט מן הפסול החמור שדבק בהודעות בשעת גבייתן, הרי גם ללא פסילתן, אין די בראיות שהביאה התביעה על מנת להביא להרשעת הנאשמים.

ניתוח ההודעות

25. למקרא הודעות הנאשמים עולות המסקנות הבאות:

א. הנאשמים מודים כי הם שותפים בניהול החברה "תנובת הירדן", העוסקת במתן הלוואות וניכיון שיקים, והם מעסיקים את כל יתר הנאשמים. עיסאם הוא עובד בכיר ביותר, אשר הם נועצים בו פעמים רבות, בעת קבלת החלטה האם יש לאשר הלוואה אם לאו. הנאשמים 2-3 כפופים לעיסאם.

ב. מתעוררת אי נוחות של ממש, לנוכח שיטת העבודה של הנאשמים כמנהלי החברה "תנובת הירדן", שכן מדבריהם ניתן ללמוד כי הם מעסיקים את עיסאם מכוח היותו לדעתם "מותג", היינו: בעל שם שמרתיע את החייבים מפני אי תשלום חובם. הנאשם 5 אישר את הדבר בהודעותיו ת/5 ו-ת/12, ואף הרחיב בעניין הדינאמיקה השוררת בשוק הלוואות, וחוסר היכולת לגבות חובות מבלי להעסיק מישהו שיש לו שם מרתיע; הנאשם 6 אישר את הדבר בלשון רכה יותר, כשאמר שהוא מעסיק את עיסאם כיוון ש"אנשים מכבדים אותו" ולכן משלמים חובם (ת/7).

ג. לצד האמור, הנאשמים לא הודו בשום אופן כי ביצעו עבירה כלשהי כלפי המתלונן, בעצמם או באמצעות עיסאם. להיפך, שניהם שללו את הדבר. הנאשם 5 תיאר את התנהלותו עם המתלונן, הסכמתו לפריסת החוב,

ומהלך המפגש הראשון, שבו רצה לאשר פריסה לחודש, אך עיסאם דרש שישלם החוב בתוך כמה ימים (ת/5). כשעומת עם מה שאירע במפגש השני, השיב מיד, כי לא ידע דבר על הביקור אצל המתלון, ומי שעשה זאת צריך ללכת לבית הסוהר (ת/12). הנאשם 6 אמר דברים דומים והכחיש קשר לייזום המפגש השני (ת/7, ת/2). מעבר לכך, הנאשמים עמדו על טענתם כי דרכם בגביית החובות היא לפעול ללא אלימות, אלא באמצעות של פריסת החוב, או דרישה מילולית ללא פגיעה בחייבים. הנאשם 5 הדגיש בהודעה ת/5 כי השימוש בעיסאם כמותג איננו שימוש פיסי, אלא רק מכוח שמו.

ד. כאמור, אין מחלוקת כי הנאשמים לא נכחו במפגש השני, והעבירה שבוצעה במהלכו מיוחסת להם מכוח ביצוע בצוותא, לפי סעיף 29 לחוק העונשין. ואולם, האפשרות להרשיעם כך, מבלי שנכחו במקום האירוע, תלויה ביכולת התביעה להוכיח שהשתתפו בתכנון ושלטו במתרחש (ע"פ 3/10 אוחנה נ' מד"י (27.12.12)). בנוסף, במישור הנפשי נדרש כי בכל אחד מהם יתקיים היסוד הנפשי של העבירה ומודעות לכך שפועלים הם בצוותא (ע"פ 2544/12 פאטפאה נ' מד"י (4.8.14)).

בענייננו, לא זו בלבד שלא הוכיחה התביעה כי היה לנאשמים היסוד הנפשי הנדרש לשם קיומה של שיחת הטלפון ולשם תקיפת המתלון במפגש השני, אלא שגם מתוך הודעותיהם לא הוכח כלל כי ידעו על התקיימותם של השיחה והמפגש.

העולה מן האמור הוא כי הודעות הנאשמים אמנם מותירות חשש כבד באשר לאווירה שהם משרים על ציבור לקוחותיהם, וייתכן שאף היו מקרים בהם חרגה התנהלותם מן הגבולות הנורמטיביים ובאה בגדר התנהלות עבריינית. יחד עם זאת, ההודעות אינן מבססות בשום אופן ראיות ממשיות לביצוע של סחיטה באיומים כלפי המתלון, כמפורט בכתב האישום.

ההודעות ומארג הראיות

26. למול הקושי שמעוררות הודעות הנאשמים, טוענת התביעה כי יש לבחון אותן בזיקה ליתר הראיות שהובאו, והמכלול המתקבל מבסס ראיות לסיטואציה המאיימת שאליה הוכנס המתלון. להלן אראה כי לא כך הדבר, וכי בחינת מארג הראיות מלמדת על חוסרים משמעותיים נוספים.

27. התביעה ייחסה משקל רב לטענה שלפי הודעות הנאשמים חברת "תנובת הירדן" התנהלה כארגון הירארכי מסודר, כולל קיומה של "מחלקת גבייה", אותה ניהלו עיסאם והנאשם 2. הטענה היא כי בראש המבנה הארגוני עומדים הנאשמים, ולכן יש לקבוע ששלטו בכל המהלכים שביצעו עובדיהם (הנאשמים 1-4) כלפי המתלון. בהתאם לזאת, הואשמו הנאשמים בכך שעל דעתם ועל פי דרישת עיסאם, בוצעה שיחת טלפון מאיימת בין המתלון לבין הנאשם 2 (סעיף 18 לעובדות האישום). בנוסף, הואשם הנאשם 5 בכך שלאחר המפגש השני, עודכן בעניין מפי עיסאם והנאשם 2 (סעיף 32 לעובדות האישום).

מהודעות הנאשמים עולה כי חוקרי המשטרה הטיחו בהם פעם אחר פעם את הטענה, שהם אלה אשר ניהלו את הליכי הגבייה מול המתלונן, הם אלה ששלחו את האחרים למפגש השני, ואלמלא הוראתם, לא היו האחרים פועלים כך. בייחוד, נטען כלפיהם כי הנאשם 2 מסר שפעל בהוראתם (ת/1, ת/12, ת/13, ת/15). כחלק ממאמצי החקירה בכיוון זה, הוכנס הנאשם 5 לחדר החקירה שבו נכח הנאשם 6, ונערך עימות קצר בין השניים, בשאלה מי שלח את הנאשם 2 אל המתלונן.

למרות כל אלה המשיכו שני הנאשמים להכחיש מעורבות כלשהי במעשי עובדיהם, וטענו כי לא היו מעודכנים וכי המעשים הנטענים חמורים אף לדעתם. במצב זה, ולאור החשיבות שמייחסת התביעה לאופן ההתנהלות בחברה, ניתן היה לצפות כי יוגשו ראיות אובייקטיביות לאישוש הטענה שאמנם הנאשמים הם ששלחו את הנאשם 2 למפגש השני, או לכל הפחות, יובאו ראיות לכך שזוהי גרסתו. לכאורה, לא היה קל יותר מלהביא לעדות את הנאשם 2 עצמו בעניין זה, וגם אילו עדותו לא היתה מבססת ראיות ישירות לביצוע הסחיטה על ידי הנאשמים, עדיין ייתכן שהיה בה כדי לשפוך אור על יחסי העבודה ביניהם, מה שאולי היה מחזק את הטענה בדבר שליטת הנאשמים במהלך כולו.

משום מה, ולמרות שהנאשם 2 הורשע במסגרת הסדר טיעון עוד בטרם החלה פרשת ההוכחות, נמנעה התביעה מהבאתו לעדות. הימנעות זו, מותירה את הרושם שגרסתו לא תמכה בטענות התביעה (ע"פ 5019/09 חליוה נ' מד"י (20.8.13)), ומעוררת תמיהה כפולה: על בסיס מה יוחסו לנאשמים העובדות המופיעות בסעיפים 18 ו-32, וכיצד התכוונה התביעה מלכתחילה להוכיחן?

28. למותר לציין כי גם הנאשמים 1,3,4 לא נקראו לעדות מטעם התביעה.

29. יש להבהיר כי אין כל פסול בכך שארגון עסקי כמו חב' "תנובת הירדן" מתנהל באופן הירארכי, שהרי זה טיבם של ארגונים, שהם "מאורגנים" באופן כלשהו. לא ניתן לטעון לאחריות הנאשמים לעבירה, רק מכוח המבנה ההירארכי של החברה, ללא הוכחה פוזיטיבית למעורבותם בה, אלא בהקשר למנהלים בארגוני פשיעה (סעיף 2 לחוק מאבק בארגוני פשיעה, התשס"ג-2003), והרי לא נטען כי במקרה דנן, שהחברה עונה להגדרה זו.

30. חשיבות רבה ייחסה התביעה להודעת אורי בן דור (ת/17), חברו של המתלונן, שביצע עבורו פריטה של שיקים אצל הנאשמים. בן דור מסר כי ביצע פריטה 3 פעמים וכן הגיע 3 פעמים נוספות שבהן לא בוצעה פריטה כיוון שרצו לראות שהשיקים הקודמים יכובדו. כנשאל לשם מה היה המתלונן זקוק לו ומדוע לא הגיע בעצמו למשרדי החברה, השיב כי לדעתו "זה נבע משיקולי כבוד, הוא לא רצה לבוא בעצמו לפרוט שיקים שלו, ולכן שלח במקומו פרונטר".

טענת התביעה היא כי עדות זו מלמדת שבנוגע לחוב המדובר, אירע דבר חריג בהתנהלות המתלונן מול הנאשמים, שכן בעוד שבעבר תמיד פעל באמצעות בן דור, הרי הפעם נקרא למשרדם של הנאשמים בעצמו, ובכך היה כדי להכניס לסטואציה מאיימת.

אינני מקבלת את הטענה, ממספר טעמים.

ראשית, בניגוד לטענת התביעה, בן דור לא שלל את האפשרות כי בזמנים אחרים, פעל המתלון מול הנאשמים באופן עצמאי.

שנית, כשנשאל מדוע נזקק לו המתלון, השיב כי נראה לו שהדבר נבע משיקולי כבוד של המתלון. יש להניח כי אילו היה חש שהמתלון מפחד מפני הנאשמים, לא היה מסתיר זאת. על פי עדות המתלון, ניתן היה להבין שההיזקקות לשירותי בן דור נבעה דווקא משיקול עסקי/טקטי של המתלון בהעדיפו למסור שיקים שעברו היסב, על מנת להעלות את הסיכוי לקבל הלוואה תמורתם.

שלישית, בניגוד לטענת התביעה, הנאשם 5 מסר בהודעתו (ת/5), כי במהלך השנים היה לו קשר מתמשך עם המתלון, אותו כינה בשמו הפרטי- מרדכי, באמצעות הטלפון, והוא אישר לו הלוואות ופריסות בעבר.

רביעית ועיקר, עדות בן דור היא עדות רקע, שאינה עוסקת באופן ישיר בעבירות, ומתקבל ממנה הרושם כי הוא לא היה מעורה בכל מהלך העניינים בין המתלון לאנשי "תנובת הירדן". מהודעתו לא ניתן ללמוד על הלך הרוח ששרר ביחסיהם.

לאור כל אלה, אינני סבורה כי יש בהודעת בן דור כדי לתרום למסכת הראיות באופן משמעותי.

31. הוגשה בהסכמה הודעת יהודית מסוארי (ת/18), מזכירתו של המתלון, שנכחה במשרדו בעת המפגש השני. לדבריה, לאחר מספר ימים המתלון נתן לה 5 שיקים ריקים שחתם עליהם, והורה לה למלא בהם סכומים על פי שיקים שיוחזרו לידיה בפקס. התקשר אליה אדם בשם סוסו והעביר 11 שיקים בפקס, והיא חילקה את הסכום הכולל מחדש ורשמה 5 שיקים אותם העבירה באמצעות שליח, לסוסו.

מעדות זו ניתן אמנם ללמוד כי הנאשם 6 פעל לגביית החוב מידי המתלון, אך אין בכך כדי להוות ראיה לכך שסחט אותו באיומים.

32. עוד הוגשו מטעם התביעה פלטים שונים של המוסד לביטוח לאומי, המלמדים כי הנאשמים 1-3 הם עובדיהם של הנאשמים, בחברה "תנובת הערבה"(ת/6). בנוסף, הוגשו פלטי שכר של עיסאם והנאשם 2 (ת/6), המוכיחים את גובה שכרם.

הפלטים מהווים ראיה לכך שעיסאם והנאשם 2 השתכרו ברוחב יד, כעובדיהם של הנאשמים, ויש בכך כדי לעורר חשד להתנהלות עבריינית, מאחר שהנאשם 5 אמר בהודאתו שהשכר הגבוה ניתן עבור היותו של עיסאם "מותג" המסייע בגביית חובות, ועיסאם הביא עמו את הנאשם 2 המסייע לו. הנאשם 5 אישר כי השכר הנדיב משולם לשניים אלה, מבלי שנדרשו לבצע עבודה ממשית כלשהי.

יחד עם זאת, כפי שציינתי בנוגע להודעות הנאשמים, אין בראיות אלה כדי לקשור את הנאשמים לביצוע עבירה קונקרטית של סחיטה באיומים כלפי המתלון.

הטענה כי הנאשמים השתמשו בעיסאם כ"מותג"

33. התביעה טוענת כי לצורך התגבשות העבירה של סחיטה באיומים, די אם הוכח כי הנאשמים השתמשו בעיסאם כ"מותג", גם ללא השמעת דברי איום מפורשים, ועניין זה הוכר בפסיקת בתי המשפט לפיה יש לנקוט גישה מרחיבה לעבירה זו. לצורך הוכחת הטענה הפנתה התביעה להחלטות בהן נקבע כי השימוש שעשו הנאשמים בשם מטיל מורא, הוא עברייני, וביסס את יסוד האיום שבעבירה.

לאחר שעיינתי בהחלטות אליהן הופנית, אני סבורה כי לא ניתן ללמוד מהן לענייננו, כפי שאראה להלן.

בע"פ (מחוזי ת"א) 71148/02 פאפו נ' מד"י (17.7.03) דובר בניסיון הנאשמת לגבות חוב באמצעות הפעלתו של מי שהשתמש בשם "חדף" המוכר כשם מאיים. שליח מטעם הנאשמת צלצל אל המתלון, והציג עצמו כ"איציק חדף". בית המשפט קבע כי אין ספק שהשימוש בשם זה נועד להטיל מורא ולהניע את המתלון לשלם הכסף, והפנה לעדות המתלון לפיה בנו הסביר לו מיהו חדף, והוא נכנס לפאניקה. בנוסף, נקבע כי בזימונו של המתלון לפגישה עם זרים שהוא לא חב להם דבר, יש משום איום, מה גם שהוברר לו כי אם לא יגיע יבולע לו, לכן פנה למשטרה.

מקרה זה, שונה בתכלית מהמקרה שלפניי, במספר היבטים. ראשית, שם בוצע שימוש מפורש בשם "חדף" בפני המתלון, בעוד שאין ראיה לשימוש כזה, בענייננו. שנית, שם העיד המתלון על כי איום, בעוד שאין בפני עדות שכזו מטעם המתלון. שלישית, שם זומן המתלון לפגישה עם זרים שאינו חב להם דבר, בעוד שבענייננו זומן המתלון על ידי בעלי חובו המוכרים לו.

בבש"פ 5953/10 אלפרון נ' מד"י (6.9.10) דובר בנאשם שהוא בעל חברה העוסקת באיסוף מיכלי משקה ריקים וקבלת תמורתם. הנאשם הגיע למסעדה מספר פעמים וביקש להעביר למנהלה מסר באמצעות פתקים והודעות בעל פה, כי "אלפרון" היה במקום, ו"מצפים שתהיה פוזיטיבי" ודרש להעמיד במקום מיכלי איסוף בקבוקים, מטעמו. כך עשה במספר מסעדות תוך הודעה כי הוא "אלפרון". כשסירב בעל המסעדה לדרישתו, הודיעו כי "הוא עושה טעות". בית המשפט קבע כי אף שלא הושמע איום מפורש, התמונה מלמדת על העבירה. הביקורים החוזרים ונשנים, השידולים וההסבר כי תיגרם פגיעה לעסק באם לא יענו הבעלים לדרישה, והעובדה שהנאשמים טרחו להסביר ולהדגיש כי הם עובדים של אלפרון, אינם נראים תמימים. בית המשפט הדגיש כי המוניטין שיצא למשפחה זו, קשור בעבירות אלימות וסחיטה לאורך שנים והמתלוננים העידו כי הדבר גרם להם לחשש. בנוסף הפנה בית המשפט לכך שבניגוד לטענת הנאשם שלא נכח בכל האירועים, עלה מתמלילים שהוגשו, כי הוא היה היד המכוונת.

מקרה זה שונה מהמקרה שלפניי, בשני היבטים. ראשית, שם הוכח בראיות רבות כי הנאשם השתמש בשם "אלפרון" באופן חוזר ונשנה בפני המתלוננים, בעוד שבפניי אין כל ראיה לכך שנעשה כלפי המתלון שימוש בשם "כראג'ה" או כל

שם אחר, המטיל מורא . שנית, שם הוגשו ראיות לכך שהמתלוננים הכירו את השם "אלפרון" וחששו מפניו, בעוד שבענייננו אין כל ראיה לכך שהמתלונן הכיר את השם "כראג'ה", או חשש מפניו.

בע"פ 904-05-10 אלפרון נ' מד"י (29.11.10), דובר בנאשם שעסק באיסוף בקבוקים לצורך מיחזור. הנאשם הגיע למסעדה, התפרץ פנימה כשהוא צועק ומבקש לשוחח על בעל הבית ואמר שהגיע לאסוף בקבוקים. משאמר לו המנהל כי אינו מעוניין, הציג עצמו כ"אלפרון", הביט במבט מאיים, וניסה להניעו לשנות דעתו. הדבר חזר על עצמו פעם נוספת. הנאשם הודה בעדותו כי הציג עצמו בשם "אלפרון", לאחר ששיקר בעניין זה, ובית המשפט התרשם כי שקריו נבעו ממודעותו לחומרת הדבר. נקבע כי כניסה אדנותית ללא תיאום בשילוב עם השימוש באותו שם, תוך דרישת הבקבוקים, מהווה איום, אף אם המתלוננים לא התלוננו על איום.

מקרה זה, אינו דומה למקרה שבפניי, בשני היבטים. ראשית, שם הובאו ראיות מוצקות לכך שהנאשם השתמש בשם "אלפרון" בפני המתלוננים, בעוד שאין ראיה כזו בפניי. שנית, שם דובר במקרה שבו התפרץ הנאשם אל מסעדה שאין לו כל זיקה אליה, ללא תיאום, בעוד שבענייננו, המדובר במתלונן שזומן לפגישה אצל בעלי חובו.

בע"פ 6368/09 זקן נ' מד"י (12.7.10), דובר בנאשם שהיה שותף לפרשת סחיטה במסגרת של ארגון פשיעה, כלפי חברת האחים גליקסמן, ובא כוחם. בית המשפט קבע כי הוכח שהנאשם פגש את עוה"ד ועובדו בקריון בחיפה ודרש מהם לפנות אל גליקסמן ולהורות לו להעביר כספים לידי ראש ארגון הפשיעה אסי אבוטבול. נקבע כי איום יכול להיאמר גם במתק שפתיים. הוכח כי המתלוננים ידעו על קשריו של הנאשם לארגון הפשיעה, לפיכך אמירותיו כי עליהם לשלם לו, כי "הוא רק השליח והרעים הם אלה שעלולים להראות את רעתם" וכן האמירה "אתה יודע שאני לטובתך ולא רוצה שיהי לך רע, אבל זה צריך, איכשהו צריך לשלם..אתה יודע מה ההשלכות של הדבר הזה.." לא היו בבחינת מתן עצה אלא איום של ממש. בית המשפט לקח בחשבון פרשת איומים וסחיטה קודמת שהיתה בין הצדדים, כשמעולם לא היה קשר עסקי בין הצדדים וללא אבק זכות.

מקרה זה אינו דומה לענייננו, במספר היבטים. ראשית, הוכח שם כי המתלוננים ידעו שהנאשם הוא נציגו של ארגון פשיעה, בעוד שבענייננו, לא נטען כלל כי הנאשמים הם חלק מארגון פשיעה. שנית, הוכח שם כי הנאשם הודיע למתלוננים במפורש כי עליהם לשלם לאסי אבוטבול, ראש הארגון, בעוד שבענייננו אין ראיה לכך שהוזכר השם "כראג'ה" בעת המפגשים. שלישית, שם לא היה כל שורש עסקי לדרישת התשלום מצד הנאשם, בעוד שבענייננו אין מחלוקת כי הנאשם היה חייב לנאשמים סכומי כסף משמעותיים. רביעית, מילות האיום שנאמרו שם היו "מורעלות" ובטווח הרבה מעבר למה שנאמר למתלונן שבפניי, לפי עדותו.

34. עולה מן האמור, כי אמנם הכירו בתי המשפט בכך שהשימוש בשם המטיל מורא, תוך הצבת דרישה כלפי המתלונן, עשוי לגבש עבירה של סחיטה באיומים, אף ללא אמירה מפורשת של מילות איום. יחד עם זאת, בכל המקרים בהם כך נפסק, הוכח שאכן נעשה שימוש באותו שם, כלפי המתלונן, בנסיבות המלמדות על אדנותיות או אלימות, ובהעדר שורש עסקי לדרישה שהוצבה בפניו.

והנה, בענייננו לא הובאה כל ראיה לכך שהנאשמים או מי מטעמם, הזכירו בפני המתלונן את שם ה"מותג" הנטען של עיסאם, "כראג'ה". המתלונן לא הזכיר את שם המותג בעדותו, אלא התייחס אל עיסאם בשמו הפרטי. הוא לא נשאל כלל על מידת היכרותו עם עיסאם, ולא נשאל האם ידועים לו קשריו המשפחתיים. בנוסף, לא נשאל האם השם "כראג'ה" ידוע לו, ומה משמעותו עבורו. למען האמת, לא עלה מעדותו בשום צורה, כי פחד מעיסאם, או שהיה ידוע לו שעיסאם נחשב "מותג".

אמנם הנאשמים עצמם מסרו בהודעותיהם כי שכרו את שירותיו של עיסאם בשל היותו נושא את השם "כראג'ה" שהוא "מותג", אך בכך אין כלום, שכן העסקתו של אדם בשל היותו "מותג" אינה עבירה פלילית, אלא אם יפיל חיתתו על אחרים.

אילו היו הודעות הנאשמים מצטרפות לראיה ממשית כלשהי בדבר סחית המתלונן על ידם, היה מקום ללמוד על כוונותיהם והתנהלותם הפסולות, אף מתוך האמירות בדבר העסקת עיסאם כ"מותג", כפי שנקבע במקרים אחרים (ראו למשל: ע"פ 9093/08 נאצר נ' מד"י (7.12.11)). ואולם, מאחר שלא הובאה כל ראיה ממשית כאמור, נותרות אמירותיהם בעניין ה"מותגיות" של עיסאם, כאמירות כלליות ואמורפיות, שאינן מתורגמות למעשה קונקרטי.

המסקנה היא כי לא ניתן ללמוד דבר מאמירות הנאשמים אודות כוונתם להעסיק את עיסאם, בהיותו "מותג".

המפגש הראשון - סיטואציה מאיימת?

35. התביעה טוענת בסיכומיה כי עצם זימונו של המתלונן למפגש במשרדי "תנובת הירדן", כשמולו ניצבים ארבעה אנשים, מגבשת את יסודות עבירת האיום, וזאת גם אם הפגישה התנהלה על מי מנוחות. הטענה היא כי באותו מפגש למעשה הועבר הטיפול בחובו של המתלונן ל"מחלקת הגבייה" במסגרת ההתנהלות ההירארכית של החברה, ומכך יש להסיק כי במפגש היה טמון איום כלפי המתלונן.

לדעתי, יש בטענה זו כדי לעוות את תמונת יחסיו של המתלונן עם הנאשמים ועובדיהם.

ראשית, יש חוסר דיוק בטענה כאילו המתלונן עמד במפגש הראשון לבדו מול ארבעת אנשי "תנובת הירדן", שהרי על פי עדותו, הביא עמו "עזר כנגדו", את ג'מאל אבו גאנם (אשר לא הובא לעדות ולא נודע מיהו ומהו). בידענו כי הגיע למפגש יחד עם אדם נוסף, לא נראית הסיטואציה של המפגש מאיימת כנטען.

שנית, לא ניתן להתעלם מן העובדה שהמתלונן נטל הלוואות בסכומים משמעותיים, מאת "תנובת הירדן", לצורך ניהול עסקיו הכושלים, ולא עמד בתנאי ההחזר שנקבעו. בעת המפגש הראשון עמד חובו לחברה על סך של 450,000 ₪ (עמ' 108 ש' 8) ולא נטען כי דרישת "תנובת הירדן" כלפיו לכיסוי החוב לאחר שהשיק הראשון שלו הוחזר מהבנק, היתה בלתי חוקית, או מנוגדת להסכם שבין הצדדים.

יש להניח כי המתלונן שבחר את בעלי חובו, ידע מלכתחילה מהם תנאי ההלוואה שנטל. בכך שונה ענייננו מכל המקרים האחרים שאליהם הפנתה התביעה, בהם אולץ המתלונן להתמודד מול "בעל חוב" שאליו לא פנה, ועמו לא בחר מעולם לנהל את עסקיו, בסיטואציה שאינה מותירה ספק כי גביית החוב נעשית בעבירה (בעניין זה ראו גם ע"פ 9093/08 נאצר נ' מד"י (7.12.11)).

כבר נפסק לא אחת כי חוק הלוואות חוץ בנקאיות תשנ"ג-1993, המסדיר למעשה מתן הלוואות ב"שוק האפור", הוא פרי מציאות כלכלית עגומה, אך נקבע כי "למרות אופיה הנשכני והבוטה של ההלוואה החוץ בנקאית, ואופיו הבעייתי של השוק האפור, גם תוצאה לפיה לווה שנטל הלוואה שאינה מוכחשת ידע מתחילה כי יוכל להתנער מהשבה, כל עיקר אינה פשוטה" (רע"א 2132/09 אריה נ' בס (8.7.09)). כמו כן, נקבע כי "אכן, הלוויים הבאים אל ההלוואות בשוק האפור יודעים היטב שלא באו אל קופת גמילות חסדים ואף לא לבנק." (רע"א 2050/09 מיסטר מאני בע"מ נ' עאמר (23.4.09)).

ברור הוא כי אין באמירות אלה כדי להכשיר פעילות עבריינית של סחיטה באיומים במסגרת של עסקי הלוואות ב"שוק האפור", אך יש בהן כדי לשלול את הרמיזה לכך שעצם ניהול עסק שכזה, מעיד על טיבו הפסול, או את הרמיזה לכך שדרישה תקיפה להשבת החוב, גיבשה עבירה.

במקרה דנן, המתלונן העיד כי לא נאמרו מילות איום כלפיו במפגש הראשון, זאת בניגוד לאמור בסעיף 16 לעובדות האישום. לאור מכלול הנסיבות, לא הוכח כי עצם קיומו של המפגש הראשון, מגבש עבירה.

שתיקת הנאשמים

36. התביעה טוענת כי למול הראיות אודות אופן התנהלות עסקם של הנאשמים, כעולה מהודעותיהם, נדרש הסבר מפיהם. בחירתם להימנע מלעלות לדוכן העדים, מחזקת את ראיות התביעה ומובילה למסקנה שיש להרשיעם.

37. כבר נפסק פעמים רבות כי אין בכוחה של שתיקת הנאשם לשמש להוכחת עובדה שבמחלוקת, מקום שזו לא הוכחה אף לכאורה, ביתר הראיות (ע"פ 204/10 עבדל קאדר נ' מד"י (25.7.11)); ע"פ 2831/95 אלבה נ' מד"י (24.9.98).

בענייננו, הראיתי בפרקים הקודמים כי האישום לא הוכח, וכי למסקנה זו יש להגיע בין אם ייפסלו הודעות הנאשמים, ובין אם יילקחו בחשבון. בנסיבות אלה, נראה כי שתיקת הנאשמים אינה יכולה לסייע לתביעה.

38. מעבר לכך, יש להזכיר כי במקרה שבו ניתן הסבר להימנעותו של הנאשם מלעלות על דוכן העדים, לא תוכל שתיקתו לשמש כחיזוק לראיות (ע"פ 204/10 הנ"ל).

לדעתי, נסיבות החקירה שהתנהלה נגד הנאשמים, אינן שוללות את האפשרות כי ההסבר לשתיקתם נעוץ בחששם להיחשף לחקירה נגדית, שבה יאלצו להתמודד עם אמרות שמסרו בעת שלא היו מודעים לזכויותיהם ולהשלכות המפלילות של דבריהם.

מטעמים אלה, אינני סבורה כי השתיקה יכולה לספק במקרה זה חיזוק של ממש.

סיכום והערות

39. בפרקים הקודמים הראיתי כי עדות המתלונן לא הפלילה את הנאשמים בביצוע סחיטה באיומים כלפיו: בעניין המפגש הראשון, לא הוכח כי נאמרו מילות איום, ואף לא הוכח כי סיטואציית המפגש היתה מאיימת עבור המתלונן. בנוסף, למרות שנכח במפגש אדם נוסף שהביא עמו, לא הובאה גרסתו ולא הוסבר הטעם לכך; לא הובאה כל ראיה לקיומה של שיחת הטלפון המאיימת; בעניין המפגש השני, מאחר שאין מחלוקת כי הנאשמים לא נכחו בו, נדרשו ראיות לשם ייחוס של ביצוע בצוותא, אך כאלה לא הובאו.

הראיתי כי למעשה, התביעה משליכה את יהבה על הודעות הנאשמים, אך אלה ברובן, הן ראיות שדבק פגם חמור בהשגתן, כיוון שגורמי החקירה נמנעו מאזהרת הנאשמים כדין בטרם גבייתן, ועל כן היה מקום להורות על פסילתן. יחד עם זאת, קבעתי כי גם בחינה של ההודעות לגופן מובילה למסקנה שלא ניתן להרשיע את הנאשמים על בסיסן, שכן אין בהן ראיה לביצוע העבירה כלפי המתלונן.

דחיתי את הטענה שהנאשמים השתמשו בשמו של עובד החברה עיסאם, כ"מותג" במטרה להרתיע את המתלונן ולאיים עליו. כל שהוכח הוא כי הנאשמים בחרו להם בדרך הבעייתית של העסקת עיסאם כ"מותג", אך בעייתיות זו לא תורגמה לראיות לביצוע העבירה הנטענת.

מעבר לכל האמור, קבעתי כי במארג הראיות שהציגה התביעה קיימים חללים משמעותיים. בעיקר הפניתי לכך שלא הובאו ראיות אובייקטיביות לאישוש הטענה בדבר התנהלות הנאשמים ושליטתם בכל מהלכי עובדיהם למול המתלונן.

אכן, כפי שכבר כתבתי בהחלטה קודמת, הודעות הנאשמים, מותירות תחושה קשה כי בחרו להם דרך כוחנית ובעייתית לניהול עסקיהם. ואולם, בין התרשמות כללית זו, לבין האפשרות להרשיעם במשפט פלילי בעבירה של סחיטה באיומים, עומד מרחק רב שעליו לא הצליחה התביעה לגשר.

אשר על כן, לא ניתן להרשיע את הנאשמים בעבירה המיוחסת להם.

40. עד לסיומו של המשפט, לא הצלחתי לרדת לסוף דעתה של התביעה, בניסוח כתב האישום המתוקן בשלישית, אשר כלל שורת טענות עובדתיות (בסעיפים 16, 18, 32), שלא הובא אבק ראייה לגביהן, ולא נודע מה היה הבסיס הראייתי להן, מלכתחילה. אילו היה בחומר החקירה בסיס לטענות, לא ברור מדוע לא הובאו ראיות לגביהן, ומדוע נסוגה התביעה מהוכחתן; ואם לא היה, הרי ראוי שתבחן התביעה עצמה, שכן הושחרו פני הנאשמים בפני בית המשפט, בעובדות שאין להן שחר.

41. הבעייתיות בניסוח כתב האישום התבלטה במיוחד, בנוגע לתיאור אירוע המפגש הראשון, שעד סיומו של המשפט לא הוברר עד תום מהו המסד העובדתי הנתען לגביו. בשלבי המקדמיים של המשפט נאלצה התביעה לתקן את כתב האישום, לאחר שקיבל בית המשפט את טענתם כי כתב האישום אינו מגלה עבירה. חרף זאת, נותרה עמימות גם בשלבי המשפט המתקדמים. בנאום הפתיחה הודיעה התביעה כי בוצעה עבירה "גם אם הפגישה הראשונה היתה ברוח טובה", ובכך היה כדי ליצור חוסר בהירות, בשאלה האם הכוונה היא להוכיח שנאמרו מילות איום ככתוב בכתב האישום, או שמא התביעה נסוגה מכך. בסיכומיה במסגרת הטענה שאין להשיב לאשמה (סעיף 5), טענה התביעה כי המתלון "צמצם וטשטש... הוא חוזר על דברים שאמר אך עושה זאת בקווים כלליים ובגרסה מרוככת מאד", ושוב לא ניתן היה להבין האם עומדת התביעה על האישום כפי שהוא, או שמא היא נסוגה. רק בסיכומים אמר ב"כ התביעה "אנו לא עומדים היום על בקשה להרשיע על איומים בביטוי שנאמר בכתב האישום אלא באיומים על דרך התנהגות...אני מסכים שנפח הדברים כפי שמופיע בכתב האישום, לא מופיע בעדות המתלון".

לדעתי, מעבר למה שנאמר למעלה, קיומו של פער כה משמעותי בין תוכן כתב האישום לבין מסד הראיות שבידי התביעה, יוצר פגיעה של ממש ביכולתם של הנאשמים לתכנן הגנתם. לפיכך, היה זה מחובתה של התביעה להבהיר כבר בשלב המקדמי של המשפט מהן העובדות שהיא מבססת עליהן את האישום, ולעתור למחיקתן של יתר העובדות, על מנת שידעו הנאשמים אל נכון, מהו האישום שהם מתגוננים מפניו.

40. לנוכח חולשת הראיות שהתבלטה במהלך המשפט, ייחסה התביעה משקל רב להודעות הנאשמים, בטענה כי ניתן לבסס עליהן, כשלעצמן, הרשעה בעבירה של סחיטה באיומים. ואולם, מצד שני, על מנת להתמודד מול הפגם שדבק בדרך השגת ההודעות ולצמצם את האפקט הפוגעני שבאי אזהרת הנאשמים, טענה התביעה כי כלל לא ברור היה שיש בהודעות תוכן מפליל, ועל כן אין להורות על פסילתן. לדעתי, התייחסות התביעה להודעות היא דיבור בשני קולות, שאין לו מקום.

41. לפני סיום, הערה אחרונה- במהלך המשפט חרגה התביעה לא פעם מן הראוי, בכך שהביאה לידיעת בית המשפט עניינים שלא הובאו עליהם ראיות, והם בגדר של עדות מפי השמועה:

בעמ' 70 ש' 10 נטען כי הנאשמים 1-4 מתארים את קורות המפגש השני, באותו אופן שתואר על ידי הנאשמים, זאת למרות שלא העידו.

בעמ' 70 ש' 26, נטען כי הנאשם 2 אמר שהנאשם 5 מפנה אליו את החייבים, למרות שהנאשם 2 לא העיד.

בעמ' 140 ש' 30, במסגרת דיון בטענה שאין להשיב לאשמה, נטען כי המתלון לא הגיש תלונה והיה במשטרה פעם

אחר פעם, למרות שעניין זה לא הוכח כלל.

בסיכומי התביעה (עמ' 160 ש' 6) נטען כי ניתן ללמוד על העדר כוונת זדון של גורמי החקירה כשנמנעו מאזהרת הנאשמים, מתוך כך שהנאשמים לא נעצרו ביחד עם יתר החשודים, ואולם התביעה הלא הביאה כל ראיות בעניין הליכי המעצר בפרשה.

סוף דבר

לאחר כל האמור, התוצאה היא כי לא הוכח ביצוע העבירה.

על כן, אני מזכה את הנאשמים מן העבירה.

ניתנה היום, ט' שבט תשע"ה, 29 ינואר 2015, במעמד הצדדים